

SOME ASPECTS OF THE CULTURAL STATE OF MODERN RURAL YOUTH OF KYIV REGION

In this article author shows specific features of ethnic-cultural development of modern youth of Kyiv region. Problems and perspectives for renovation of Ukrainian traditions of rural youth are studied. A system of cultural values of suburban youth is analyzed. Studies were based on questioning among villagers of Kyiv-Sviatoshyn region.

Олена ОСИПЧУК
Київ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРНОГО СТАНУ СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ КИЇВЩИНИ

Серед найважливіших проблем сьогодення є проблема етнокультурного розвитку молоді. Культурний розвиток людини залежить, з одного боку, від рівня розвитку соціально-культурного середовища, в якому вона живе, з іншого – від інтенсивності засвоєння нею культурних надбань. Але при цьому навіть найбільш розвинуте соціально-культурне середовище не гарантує високого культурного рівня окремої людини, адже культурні надбання виконують свою функцію розвитку особистості тільки тоді, коли вони засвоюються людиною¹. Також необхідно врахувати специфіку культурної інформації, процес отримання інформації, яка повинна забезпечувати незаангажований, всебічний розвиток духовного світу людини, особливо молоді, яка жваво сприймає все нове і іноді не в змозі самостійно контролювати потік інформації, яка часто носить споживацький характер.

Дуже часто на молодь впливає негативний інформаційний простір, і нерідко така інформація потрапляє на добрий ґрунт. Це й економічна нестабільність, недоліки виховання, духовна слабкість, зневіра у майбутньому тощо. Тому й не дивно, що сьогодні саме молоді люди скоюють суттєву частку правопорушень. Для прикладу можна взяти Бузівську загальноосвітню школу 1 – 3 ступенів. З 400 учнів цієї школи 100 належать до групи ризику. Це ті учні, які вже мають умовну судимість, або за висновком психолога схильні до злочинної поведінки, вживають наркотики, вчиняють бешкети, бійки тощо.

В Україні в цілому ситуація не краща. За даними статистики, кожен четвертий злочин вчинено неповнолітніми, які ніде не навчаються і не працюють. Майже щодня підлітки скоюють понад 100 злочинів. Останнім часом злочинність молоді набуває групового характеру².

Окремим питанням стоїть проблема наркоманії молодих людей. За даними Державного комітету статистики України чисельність осіб, які допускали немедичне вживання наркотиків та психотропних речовин у віці 15 – 29 років збільшилося впродовж 1995 – 2002 рр. на 26 082 особи. На 14 720 осіб зросла кількість осіб віком 15 – 29 років, які скоїли злочини пов'язані з наркотичними та сильнодіючими засобами³.

Молодь, як категорія населення, що є майбутньою рушійною силою суспільства, найбільш незахищена в питаннях здобуття освіти, пошуків роботи, забезпечення достойного прибутку, збереження здоров'я, забезпечення житлових умов, відпочинку тощо. Саме ці основні життє-

во важливі положення повинні належним чином забезпечуватися батьками при допомозі держави. За традиційними нормами на родину, насамперед батька й матір, разом із забезпеченням фізичного розвитку дитини покладається відповідальність за її трудове, моральне, естетичне та патріотичне виховання. Такий принцип активно викоринювався радянським партійним керівництвом, яке штучно зменшувало роль родинного виховання, перекладаючи ці обов'язки на партійні, комсомольські, піонерські організації. Вони разом привносили у виховання молоді політично-ідейну спрямованість, руйнуючи традиційну культуру народу. Кожне свято намагалися наповнити "новим соціалістичним змістом"⁴.

Проводячи дослідження серед молоді, можна спостерігати тенденцію до втрати нею важливих людських цінностей, які витісняються байдужістю, жорстокістю, іронією, агресією тощо. Варіантів шляхів втрат цінностей багато, натомість варіант духовного відродження може бути лише один. Він полягає у дбайливому збереженні всього того, що служило добру, красі, істині.

Сьогоднішня молодь часто втрачає колишні пріоритети і не може знайти нових. Вона не має страху ані перед владою, ані перед родиною, релігією. А оскільки почуття страху втрачене, то до певної міри втрачається й послух⁵. Такі процеси часто призводять до негативних наслідків. Суспільство, яке позбавлене традицій, втрачає свою історичну суть і перетворюється на некеровану масу. Ці тенденції проявляються і в збільшенні кількості злочинів, скоєних молодими людьми, і в поширенні наркоманії, тютюнопалінні, ранніх статевих стосунках, зневірі в дружбі, коханні. Тому сьогодні важливим напрямом молодіжної політики держави повинна бути робота з підлітками за місцем проживання. Особливо гостро це питання стосується сільської молоді.

В Києво-Святошинському районі на молодих людей віком до 30 років (їх понад 63 000) припадає дуже мала кількість закладів соціально-культурної сфери, хоча останнім часом і спостерігається тенденція до їх збільшення. Фізкультурних організацій в районі всього 11 (Боярський фізкультурно-спортивний клуб інвалідів "Ікар", Школа спортивного танцю "Леді", Фізкультурно-оздоровчий клуб "Атлант-Фітнес", М.П. "Прометей-Спорт", Центральний аероклуб Тов. Сприяння обороні України ім. О.К. Антонова, ТОВ Учбово-спортивний комплекс "Снайпер", ДЮСШ при відділі освіти Києво-Святошинської РДА, ДЮСШ при відділі з фізичної культури та спорту Києво-Святошинської РДА, Спортивний клуб "Центр-Восток", Футбольний клуб "Промінь", Дитячий футбольний клуб "Штанга").

Для дослідження етнокультурних особливостей сільської молоді відповідно до розробленого запитальника в селах Києво-Святошинського району було опитано 113 осіб віком 15 – 17 років. В опитуванні взяло участь 55 дівчат, 50 хлопців, семеро не вказали свою стать⁶.

На підставі аналізу відповідей було встановлено, що найулюбленішими серед молодих людей є книги пригодницького жанру, романи серед дівчат і детективи серед хлопців. Частина респондентів відверто зазначила, що взагалі не любить читати, інші вказали, що читають лише ті книги, які вимагає шкільна програма. Для прикладу не було вказано жодного улюбленого автора, або назви книги.

Щодо знання української музики, то картина також виглядає сумною: 38 респондентів зазначили, що люблять лише західні музичні групи, двадцяти трьом не подобається жодна українська група чи співак. Характерною була відповідь: "Люблю всі пісні й мелодії, окрім українських".

Дванадцяти респондентам були відомі українські народні пісні, популярні пісні Руслани – дев'ятьом, І. Білик – сімом, О. Пономарьова – трьом. Таких виконавців, як С. Ротару знали четверо, Т. Повалій – двоє, М. Гнатюка – четверо. Серед музичних груп були названі "Гринджоли" – 7, "Тартак" – 5, "Океан Ельзи" – 6.

В ході проведення дослідження був розглянутий також мовний аспект, а саме, якою мовою юнаки і дівчата розмовляють в школі, дома, чи на вулиці. З усіх опитаних респондентів лише п'ятеро розмовляють російською мовою, хоча в школі спілкуються українською, інші 18 учнів розмовляють в залежності від обставин, російською чи українською; 75 осіб спілкується українською мовою, або як часто зазначають, намагаються нею спілкуватися. Решта 18 вказали, що розмовляють суржиком. Проте всі зазначили, що в школі розмовляють українською мовою. Одна з учениць загальноосвітньої школи с. Шпитьки вказала, що розмовляє "нашою, українською".

Окремим питанням було вживання молоддю ненормативної лексики. Ця проблема дуже важлива, адже прикро коли мова молодих людей засмічена нецензурними словами, які не лише виступають в ролі брудної лайки, але й функціонують як слова-паразити. Сьогодні серед молоді не культивується розуміння того, що інвектива це щось брудне і негідне вуст людини, натомість нецензурні вислови виступають в ролі майже всіх частин мови. Було поставлено питання чи вживає молодь нецензурні слова, і як часто. Результати виявились вражаючими. З загальної кількості опитаних не вживають нецензурних слів – 21 особа, вживають рідко, в залежності від ситуації – 38, досить часто – 54 особи.

Одним з найболючіших виявилось питання використання вільного часу, відпочинку, допомоги батькам по господарству, відвідування культурних закладів, театрів, музеїв тощо. Адже особистість формується лише за можливості на певному етапі свого розвитку здійснювати власний відбір культурних цінностей. Саме культурне середовище, в якому знаходиться індивід, і є тим основним чинником котрий формує певну систему цінностей. Життєвий шлях особистості від народження і до смерті відбувається у певному культурному контексті, який формує власну систему цінностей, яка буде зумовлювати можливості індивіда, засоби й методи його виховання, а також можливість індивідуального вибору і взагалі індивідуальної активності, що будуть санкціоновані суспільством і стануть доступними⁷. Тому для визначення культурного середовища, в якому формується система цінностей було поставлено запитання про відвідування молоддю музеїв, театрів, виставок. З числа опитаних досить часто бувають в театрах – 19 осіб. Жодного разу не були в театрах понад 50 % (65 осіб); в музеях – 41. Решта рідко, але відвідують театри або музеї. Переважна більшість була в музеях завдяки класному керівникові. Час від часу відвідують музеї – 65 осіб, театри – 33. Більшість опитаних зазначила, що хотіла б відвідувати театри та музеї набагато частіше.

Важливу роль в культурній орієнтації молоді відіграє система виховання, освіти, а також організація дозвілля. У високорозвинутих державах найважливішими є інститути освіти і витрати на них вираховуються з бюджету в першу чергу. Це й не дивно, адже культурно-освітня діяльність створює можливості реалізації особистісних якостей, можливостей, інтересів, а також розвитку духовних якостей особи. В Україні ж культура фінансується майже символічно. Так в Києво-Святошинському районі за півроку на ці потреби було виділено лише близько 500 тис. грн.

В традиційному суспільстві важливу виховну роль відіграє церква. На запитання “Чи вірите Ви в Бога?” позитивно відповіли – 93 учня, ні – 8, не визначились або сумніваються – 12. Більшість респондентів зазначила, що в церкву не ходить. На великі свята в храмах можна побачити здебільшого бабусь та дітей віком 12 – 13 років. Виняток складає лише служба у Великдень, на якій молоді значно більше.

Також учням було поставлено запитання: “Чи святкують в Вашій родині релігійні свята, якщо так, то які, і яке Ваше найулюбленіше свято і чому?” На це запитання 110 респондентів відповіли “так”, “ні” – 1, не відповіли 2 особи. Найулюбленішим святом молодих людей є Великдень (53), через те, що це свято “найбільш веселе”, панує “святковий настрій”, “тому що мені цікаво”, “тому що родина поряд”, “тому що смачно їсти Пасху”, тому що “роблю писанки”. В той же час часто траплялись й такі пояснення, які вказували на духовну бідність та нерозуміння сенсу свята: “можна випити”, “люблю Пасху бо нап’юсь”. Дещо менш популярне Різдво. Його відзначає 41 респондент – “тому що ми обмінюємось подарунками”, “бо вся родина разом в селі”.

На підставі проведеного опитування можна стверджувати, що свята, пов’язані з родинною обрядовістю мають тенденцію до поступового відродження. В той же час досить часто молоді люди не знають релігійного аспекту святкування.

Загальні висновки проведеного автором анкетування виявилися досить невтішними. Більшість молоді неспроможна задовольнити свої культурні потреби, в першу чергу, через економічні причини. В той же час, намітилась тенденція до відродження релігійних свят.

Більшість респондентів регулярно дивиться телевізійні програми. Але в гонитві за гроши на екран занадто часто потрапляють неякісні продукти, які негативно впливають на психіку не лише молодого глядача, але й на досить стійку психіку вже сформованої особистості. Сценами насильства, пропагандою культу сили переповнені не лише кінострічки та телепередачі, але і новини.

В травні 2002 р. Державний комітет інформації проаналізував програми телеканалів з найвищим рейтингом: УТ-1, 1+1, Новий канал, ІНТЕР, ТЕТ, СТБ. Виявилось, що всі вони порушують ст. 300 та 301 Кримінального кодексу України, яка передбачає покарання ввезення, виготовлення, або поширення продукції, яка пропагує культ насильства та жорстокості⁸.

Проведене автором опитування показало, що культурні запити сучасної сільської молоді дуже низькі. Навіть при високих запитах більшість молодих людей не в змозі задовольнити їх самостійно. Тому логічно, що енергійна молода людина, яка не змогла реалізувати своїх можливостей в молодому віці, в подальшому проявляє себе як агресивна, невдоволена та нереалізована особистість. З іншого боку, сільська молодь, іноді й сама не зацікавлена в опануванні культурними цінностями. Більшість опитаних не цікавлять проблеми національної культури, мистецтва. Найактуальнішими серед молоді віком від 14 років є проблеми заробітку грошей, дотримання норм сучасної моди, навчання в школі, працевлаштування. Всі ці питання обговорюються серед однолітків вечорами на вулицях або ж в барі, в якому молодь проводить більшу частину свого вільного часу.

Загальний висновок, зроблений на підставі проведеного тестування виглядає похмуро. У суспільстві посилюються тенденції формування особистостей з суто реалістичними, споживацькими, бездуховними рисами, особистостей, які не спроможні належним чином оцінити здобутки світової, вітчизняної культури, не надають великого значення духовним цінностям і традиціям власного народу.

¹ Етнографія Києва і Київщини (традиції і сучасність) – К., 1986. – С. 235.

² Молодь України: Стат. Збірник / Державний комітет статистики України. – К., 2003. – С. 171.

³ Ibid. – С. 169.

⁴ Косуха П.И. Наши праздники и обряды. – К., 1987. – 48 с.

⁵ Дзюба І. Сучасне суспільне і церковне становище в Україні. // Народна творчість та етнографія. – 2001. – № 3. – С. 5–13.

⁶ Матеріали анкетування зберігаються в особистому архіві автора.

⁷ Довженко В.І. Сільська молодь України в період політичних та економічних трансформацій. – К., 1998. – С. 58.

⁸ Большая игра (журнал о человеке, его правах). – 2002. – С. 17.